

La crítica d'art davant les seves pròpies institucions

Published by [Interacció](#) [1] on 22/12/2015 - 12:40 | Last modification: 19/08/2026 - 09:20

Desacuerdos 8 dedica el monogràfic a una qüestió que travessa bona part de la història cultural recent a l'Estat espanyol: **què passa amb la crítica quan deixa de situar-se només davant l'obra d'art i ha d'interrogar també les institucions, els discursos i les relacions de poder que fan possible el mateix sistema artístic?** El volum, editat per Jesús Carrillo i Jaime Vindel, recorre aquest problema des del tardofranquisme fins als primers anys de la dècada de 2010. No pretén construir una història exhaustiva de la crítica d'art. Proposa una genealogia més fragmentària de les seves formes d'intervenció, de les seves crisis i, sobretot, dels seus processos d'institucionalització.

El punt de partida és la ruptura que es produeix durant el tardofranquisme amb una concepció estrictament estètica de l'art. Paula Barreiro mostra com crítics com Vicente Aguilera Cerni, Alexandre Cirici, Tomàs Llorens, Valeriano Bozal o Simón Marchán incorporen la sociologia de l'art, el marxisme, la semiòtica o l'estructuralisme per tornar a relacionar la producció artística amb les seves condicions socials i polítiques. En un context en què el règim havia pogut acceptar una modernitat artística precisament perquè la presentava com a autònoma respecte de la política, aquest **"gir sociològic"** tenia una dimensió explícitament crítica: l'art havia de tornar a ser llegit dins de la societat.

Aquesta transformació constitueix un dels fils que recorren el volum. Els estudis sobre el País Basc i Catalunya mostren com la crítica participa en els processos de politització, experimentació i posterior normalització institucional de les dècades de 1970 i 1980. El llibre examina també la construcció d'una crítica hegemònica durant la Transició, especialment a través d'*El País*, les disputes entorn de la postmodernitat i les posicions heterodoxes de figures com Ángel González o Juan José Lahuerta. El resultat no és una successió lineal d'etapes. És una història de **desplaçaments de la legitimitat crítica**, en què determinades posicions que neixen als marges poden acabar integrades en el mateix sistema que qüestionaven.

Aquest problema es fa especialment visible a partir de mitjan anys vuitanta. L'expansió de museus, centres d'art, projectes curatorials i polítiques culturals de la democràcia crea un nou espai professional i institucional per a la crítica. Carrillo analitza com determinats discursos teòrics que aspiraven a generar espais antagònics van funcionar també com a instruments d'autolegitimació i d'accés a les noves institucions. La crítica deixa així de poder pensar-se simplement com una veu exterior que observa el sistema: **ella mateixa passa a formar part de les estructures de producció de valor i legitimitat de l'art.**

La crítica perd capacitat transformadora si el desacord que produeix acaba convertit en un recurs de legitimitació del mateix sistema cultural que vol qüestionar.

El darrer moviment del llibre situa aquesta contradicció en les relacions entre institucions culturals, activisme artístic i moviments socials des de finals dels noranta. Jaime Vindel estudia l'aparició de pràctiques que intenten desbordar l'autonomia del camp artístic mitjançant la cooperació amb moviments polítics i socials. Al mateix

temps, museus i centres d'art incorporen progressivament llenguatges procedents de la crítica institucional, l'activisme i els comuns. El volum detecta aquí una possibilitat de renovació, alhora que assenyala una nova paradoxa: **la institució cultural pot incorporar la crítica fins al punt de neutralitzar-ne la capacitat de desbordament.**

Aquest és probablement el nucli més productiu de *Desacuerdos 8*. La qüestió ja no consisteix només a decidir si una institució és crítica o conservadora, sinó a preguntar-se **quina relació manté entre crítica, poder i institucionalització**. Els editors acaben reconeixent que no és fàcil determinar quin hauria de ser el nou lloc de la crítica. Desconfien tant de la seva integració confortable en el sistema de l'art com de la possibilitat d'imaginar una exterioritat pura. La pregunta queda deliberadament oberta: com recuperar una crítica capaç d'intervenir en l'esfera pública sense convertir la seva pròpia radicalitat en un altre element del repertori institucional?

Nota de l'editor (2026). Llegit avui, el volum conserva força precisament perquè aquesta tensió no ha desaparegut. Alguns dels seus marcs conceptuals estan fortament vinculats al cicle polític i institucional posterior al 15-M i al vocabulari de la crítica institucional d'aquells anys. El problema de fons continua sent pertinent per a les polítiques culturals: participació, comunitat, mediació, drets o governança poden ampliar efectivament l'esfera pública de les institucions, i també poden convertir-se en llenguatges institucionals que certifiquen una transformació que no necessàriament modifica qui decideix, com es distribueixen els recursos o quins desacords tenen conseqüències. Aquí el llibre resulta més útil com a pregunta que com a resposta.

Referència

Carrillo, J., i Vindel, J. (Eds.). (2014). *Desacuerdos 8. Sobre arte, políticas y esfera pública en el Estado español*. Centro José Guerrero, Museu d'Art Contemporani de Barcelona, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía i Universidad Internacional de Andalucía.

[Consultar el document complet](#) [2]

Categories: Llibre

Categories: Recursos i publicacions

Tags: pensament cultural

Tags: estudis socials de la cultura

Tags: polítiques culturals

Tags: governança cultural

Tags: arts i creació

- [3]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2015/criticadart-instituciones>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/e150158.pdf>

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/6370>